

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев1 27/2023
16.01.2025. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Зоран Лакићевић, адвокат из ..., против туженог „Политика новине и магазини“ ДОО са седиштем у Београду, чији је пуномоћник Споменка Билић, адвокат из ..., ради поништаја решења и враћања на рад, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 2413/18 од 02.11.2018. године, у седници одржаној 16.01.2025. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УСВАЈА СЕ ревизија туженог, **УКИДАЈУ СЕ** пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 2413/18 од 02.11.2018. године и пресуда Првог основног суда у Београду П1 1736/16 од 22.03.2018. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П1 1736/16 од 22.03.2018. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиоца и поништена су као незаконита решења туженог бр. .. од 08.03.2010. године и решење бр. .. од 05.03.2010. године. Ставом другим изреке, тужени је обавезан да тужиоца врати на рад. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев у делу којим је тражено да се обавезе тужени да тужиоца врати на радно место заменик шефа Одсека у ... ДЕСК-у. Ставом четвртим изреке, тужени је обавезан да тужиоцу на име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 371.250,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 2413/18 од 02.11.2018. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена првостепена пресуда у ставовима првом, другом и четвртом изреке. Ставом другим изреке, одбачена је као недозвољена жалба туженог у делу којим се побија првостепена пресуда у ставу трећем изреке. Ставом трећим изреке, одбијени су захтеви тужиоца и туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужени је благовремено изјавио ревизију, због битних повреда одредабама парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију са захтевом за накнаду трошкова састава истог.

Пресудом Врховног касационог суда Рев2 2622/2019 од 04.06.2020. године одбијена је као неоснована ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 2413/18 од 02.11.2018. године.

Одлуком Уставног суда Уж 9712/2020 од 16.03.2023. године, ставом првим изреке, усвојена је уставна жалба туженог и утврђено да је пресудом Врховног касационог суда Рев2 2622/19 од 04.06.2020. године повређено право подносиоца уставне жалбе на правично суђење из члана 32. став 1. Устава Републике Србије. Ставом другим изреке, поништена је наведена пресуда Врховног касационог суда и одређено да исти суд донесе нову одлуку о ревизији подносиоца уставне жалбе тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 2413/18 од 02.11.2018. године. Ставом трећим изреке, одбачен је предлог подносиоца уставне жалбе за одлагање извршења пресуде из тачке 1.

У поновном поступку по ревизији туженог, Врховни суд је испитао побијану пресуду применом члана 408. ЗПП („Службени гласник РС“, бр.72/11, 55/14, 18/20 и 10/23), који се примењује на основу члана 506. став 2. истог закона и нашао да је ревизија неоснована.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац по занимању дипломирани ... са VII степеном стручне спреме, био је у радном односу код туженог на основу уговора о раду од 25.11.2002. године на неодређено време. На основу уговора о раду под измењеним условима бр. .. од 24.12.2007. године обављао је послове заменика шефа Одсека у ... ДЕСК-у Дневних новина Политика. Елаборатом о структурним променама II фаза – новембар 2009. године бр.2262 од 19.11.2009. године утврђено је да је на дан 01.07.2009. године код туженог остао 461 запослени, а да ће завршетком друге фазе структурних промена доћи смањењем броја запослених код туженог за 20%. Тужени је 27.11.2009. године донео Правилник о унутрашњој организацији и Правилник о систематизацији послова, којим је на нивоу друштва смањен број систематизованих радних места са 504 на 356 места, те је објавио обавештење о добровољном Социјалном програму којим је позвао запослене из организационих јединица које су укинуте или у којима је смањен број извршилаца, да се добровољно пријаве да буду проглашени технолошким вишком. Након измене акта о систематизацији послова, донет је Програм за решавање вишка запослених од 28.12.2009. године којим је констатовано да је на дан његовог доношења код туженог 442 запослених на неодређено време, а да је 9. децембра 2009. године 75 запослених дало сагласност да буде проглашено вишком. Тужилац није дао такву сагласност. Одлуком туженог о престанку потребе за одређеним пословима од 1.02.2010. године утврђено да 18

запослених представљају вишак услед организационих промена које се огледају у укидању појединих послова и смањењу броја извршилаца на појединим пословима. У циљу утврђивања технолошког вишка тужена је формирала 15.12.2009. године две комисије: Комисију за примену критеријума за утврђивање вишка запослених и комисију за примену мере премештаја запослених и донела је Правилник о примени критеријума за утврђивање вишка запослених од 21.12.2009. године којим је утврђено да се одређивање запослених за чијим радом је престала потреба на њиховим радним местима врши на основу критеријума одређених члановима 38-42 ОКУ, да критеријуме примењује Комисија за примену критеријума за утврђивање вишка запослених, а то су: 1. резултати рада запосленог 2. имовно стање запосленог 3. број чланова породице који остварују зараду 4. дужина радног стажа 5. здравствено стање запосленог и чланова његове уже породице 6. број деце запосленог на школовању, а да је основни критеријум резултат рада запосленог, што се утврђује на основу остварених учинака према утврђеним нормативима и стандардима рада. У случају да их послодавац нема, резултати рада се утврђују на основу образложене оценое непосредног руководиоца запосленог у складу са критеријумима и начином оцењивања предвиђеним Правилником о начину оцењивања радног учинка запосленог од 05.12.2007. године тужена је утврдила критеријуме, начин и период оцењивања, тако што непосредни руководиоца запосленог оцењује остварене резултате рада запосленог за период од годину дана оценама од 1 до 5, а по критеријумима: квалитет, обим и однос запосленог према радним обавезама. Комисија утврђена одлуком од 15.12.2009. године, дужна је да у поступку утврђивања вишка запослених поступа у складу са овим упутством.

Комисија за примену критеријума за утврђивање вишка запослених у извештају бр. 2443 од 28.12.2009. године утврдила је да је Правилником о систематизацији послова укинута Одсек ... ДЕСК и да сви запослени представљају вишак, да је у оквиру добровољног програма пријављен један запослени, да четворо запослених, међу којима је и тужилац, представљају технолошки вишак, а за двоје запослених који су такође проглашени вишком по основу укидања њихових радних места предложено је да се распореде у ДЕСК-у (у организационој јединици у којој су систематизовани нови упражњени послови - извршни уредник ДЕСК-а, заменик извршног уредника ДЕСК-а, новинар, редактор, шеф лектора, лектор, редактор, уредник фотографије, карикатуриста) у складу са Правилником о систематизацији послова број запослених који представљају вишак без могућности распоређивања, а међу њима је и тужилац, по основу укидања послова.

Комисија за примену мера премештаја запослених који су проглашени технолошким вишком, прихватила је налаз комисије за утврђивање технолошког вишка и у извештају бр.2470 од 30.12.2009. године констатовала да тужилац представља вишак по основу укидања посла. Обе комисије су утврдиле да је код туженог престала потреба за радом 18 запослених и да не постоји могућност њиховог премештаја на друге послове, нити могућност преквалификације и доквалификације. Чланом 5. наведене Одлуке од 01.02.2010. године констатовано је да запослени на пословима који су престали да постоје или на пословима на којима је смањен број извршилаца, а Комисија за примену мера премештаја није пронашла могућност њиховог распоређивања, представљају вишак, међу којима је и тужилац, који је обављао послове заменика шефа одсека ... ДЕСК-а (завршен Факултет ... наука-...). Решењем туженог бр. ... од 05.03.2010. године утврђено је да је услед организационих промена код тужене престала потреба за радом тужиоца и да ће се радноправни статус

тужиоца решити исплатом законске отпремнине. Решењем тужене број .. од 08.03.2010. године тужиоцу је отказан уговор о раду од 27.12.2007. године с тим да му радни однос престаје даном достављања решења, уз исплату отпремнине у износу од 382.909,00 динара.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да технолошки вишак код тужене представљају укупно 93 запослена којима је престао радни однос решењима о отказу уговора о раду (75 по основу добровољности и 18 по основу технолошког вишка) у односу на укупан број запослених код тужене на неодређено време, следом чега је оценио да је тужена повредила одредбу члана 153. став 2. Закона о раду раду („Сл. гласник РС“, бр.24/05...54/09) и члана 70. Колективног уговора тужене од 04.12.2007. године који је важио у спорном периоду, јер је била у обавези да пре отказа уговора о раду донесе Програм решавања вишка запослених сагласно цитираној законској одредби и члану 155. став 1. истог закона. Како то није учинила, закључио је да су побијана решења донета незаконито противно члану 179. став 1. тачка 9. Закона о раду. Поред тога, првостепени суд је оценио да тужена у конкретном случају приликом утврђивања ко је од запослених вишак, није разматрала могућност премештаја и рада тужиоца на неко друго систематизовано радно место и није применила критеријуме прописане Правилником о примени критеријума за утврђивање вишка запослених код распоређивања запослених на упражњена радна места у оквиру нове систематизације, због чега нису постојали услови да се тужилац огласи технолошким вишком. Следом тога је обавезао тужену на реинтеграцију тужиоца на основу члана 191. став 1. истог закона.

Другостепени суд је прихватио изложено правно становиште и разлоге у погледу основаности тужбеног захтева који је изнео првостепени суд, оценивши да је тужена имала обавезу да донесе Програм решавања вишка запослених у складу са члановима 153. и 155. Закона о раду, јер су технолошки вишак представљала 93 запослена којима је престао радни однос и то 75 запослених којима је отказан уговор о раду са исплатом стимулативне отпремнине и 18 запослених којима је отказан уговор о раду уз исплату отпремнине, али не стимулативне, који нису дали сагласност. Заузео је становиште да је свим запосленима радни однос престао по истом основу, отказом уговора о раду од стране послодавца као технолошком вишу и да је зато без значаја да ли је један део њих довољно прихватио да буде проглашен за технолошки вишак уз исплату стимулативне отпремнине, а други није, због чега се они морају посматрати у укупном броју. Такође, приликом утврђивања вишка запослених тужени није применио никакве критеријуме приликом распоређивања запослених на систематизована радна места, чиме је извршио неједнак третман запослених који су радили на истим пословима. Последица тога је да су побијана решења тужене донета незаконито супротно члану 179. став 1. тачка 9. Закона о раду.

По становишту Врховног суда, у конкретном случају тужени послодавац није био у обавези да донесе програм решавања вишка запослених на основу члана 155. Закона о раду код утврђења да је услед технолошких, економских и организационих промена престала потреба за радом запослених на неодређено време чији је број био мањи од 30 запослених у оквиру периода од 30 дана, односно мањи од 20 запослених за период од 90 дана, као минимума прописаног на основу члана 153. Закона о раду. Ово из разлога што се позив за добровољно проглашење технолошким вишком уз исплату стимулативне отпремнине који је прихватило 75 запослених није односио само на

запослене који су распоређени на пословима обухваћеним организационим променама код туженог, већ су за ту опцију могли да се одреде сви запослени неvezано од тога на којим пословима раде. Програмом решавања вишка запослених од 28.12.2009. године као вишак је утврђено 75 од укупно 442 запослена и једини критеријум за одређивање вишка је било добровољно изјашњавање, а као једини начин решавања вишка био је предвиђен престанак радног односа уз исплату стимулативне отпремнине.

Према томе, Програм се заснивао искључиво на принципу добровољности свих запослених, међу којима су се могли наћи и запослени који нису били на пословима обухваћеним организационим променама. Тако да број запослених који су иницијално проглашени вишком (њих 75) није био у директној вези са изменом систематизације услед организационих промена реализованих одлуком тужене од 01.02.2010. године, која се огледају у укидању појединих послова и смањењу броја извршилаца на појединим пословима, због којих је престала потреба за радом 18 запослених који нису могли бити премештени на друге послове. Зато они нису морали бити посматрани у укупном броју, па следом тога није постојала ни обавеза тужене да донесе програм решавања технолошког вишка уместо одлуке од 01.02.2010. године, имајући у виду одредбу члана 153. Закона о раду. У том смислу се Уставни суд изјасно у одлуци донетој у овој правној ствари и у одлукама Уж 4590/2013 од 17.11.2016. године и Уж 9002/17 од 25.04.2019. године.

С тим у вези, за сада се не може прихватити изложено становиште нижестепених судова у погледу оцене законитости побијаног решења о отказу са аспекта примене критеријума за утврђивање вишка запослених код распоређивања, односно премештаја запослених на упражњена радна места у оквиру нове систематизације.

У конкретној ситуацији тужени послодавац није био у дужан да донесе програм решавања вишка запослених, због чега није био ни дужан да у смислу члана 153. и 155. Закона о раду, у вези са члановима 38-42. тада важећег Општег колективног уговора, предвиди критеријуме за утврђивање вишка запослених (на основу којих се врши пресонификација запослених који су вишак), као и мере запошљавања.

Међитум, послодавац је у циљу утврђивања и решавања вишка запослених формирао 15.12.2009. године две комисије које представљају део истог процеса, Комисију за примену критеријума за утврђивање вишка запослених и Комисију за примену мере премештаја запослених и донео је Правилник о примени критеријума за утврђивање вишка запослених од 21.12.2009. године. Тим правилником је утврђено да се одређивање запослених за чијим радом је престала потреба на њиховим радним местима врши на основу критеријума одређених члановима 38-42. ОКУ и да те критеријуме примењује Комисија за примену критеријума за утврђивање вишка запослених, и то како у односу на запослене који су радили на пословима на којима је новом систематизацијом број извршилаца смањен, тако и у односу на запослене чији су послови укинати, дакле без ограничења или упута да се примена критеријума односи само на одређену категорију запослених. На тај начин, примена одговарајућих критеријума не произилази из законске обавезе предвиђене одредбом члана 153 и 155 Закона о раду, већ на основу овлашћења послодавца и у складу са донетом одлуком којом је преузета примена критеријума дефинисаних у Општем колективном уговору, као и мере запошљавања, а у циљу да спречи или смањи на најмању меру број отказа

уговора о раду. Осим тога, Комисија за примену мера премештаја запослених на основу одлуке тужене, имала је обавезу (на основу претходно утврђене листе вишка запослених од стране прве комисије) да утврди слободна радна места која ће се понудити запосленом за којег је у претходном поступку утврђено да за његовим радом престаје потреба и да премештај запослених на друге послове изврши у складу са бројем извршилаца из новог Правилника о систематизацији послова, а у случају да више запослених испуњава услове за то, да онда рангира кандидате према степену испуњености услова, а ако више кандидата у потпуности испуњавају услове за исто радно место, комисија је за сваког од њих требала да изврши проверу знања и способности у складу са описом посла који су предвиђени за слободно радно место.

У конкретном случају је изостало утврђење релевантних чињеница да ли је наведена Комисија поступила у смислу својих овлашћења и обавезе установљене наведеном одлуком тужене да изложи конкуренцији све запослене које је преместила на новосистематизоване послове, а за које је претходно утврдила да је за њиховим радом престала потреба, а из извештаја ове комисије од 30.12.2009. године (на основу које је потом донета одлука од 01.02.2010. године о престанку потребе за радом 18 запослених) не види да ли су утврђивана конкретна слободна радна места и да ли је тужилац испуњавао услове за распоређивање на упражњење послове, осим паушалне констатације да такве могућности није било. Ово нарочито ако се има у виду да је појединим запосленима чија су радна места такође укинута, омогућена примена мере запошљавања премештајем на упражњена новосистематизована радна места, без констатације о разлозима и евентуалној изложености предвиђеним критеријумима.

Стога ће другостепени и првостепени суд у поновном поступку, отклонити недостатке на које је указано овим решењем ради утврђења чињеница које су од значаја за доношење одлуке о оцени законитости побијаног решења о отказу.

Из изложених разлога, Врховни суд је одлучио као у ставу првом изреке, на основу члана 416. став 2. ЗПП.

Како трошкови састава одговора на ревизију не представљају трошкове који су потребни ради вођења парнице на основу члана 154. став 1. ЗПП, о њима је одлучено као у ставу другом изреке.

**Председник већа - судија
Мирјана Андријашевић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић